

Yumuşak Doku Tümörlerinde İmmunositokimyanın Ayırıcı Tanıdaki Rolü

*Immunocytochemistry in Differential
Diagnosis of Soft Tissue Tumors*

Dr.Fügen VARDAR AKER, Dr.Önder PEKER, Dr.Umit İNCE

ÖZET: Yumuşak doku lezyonlarının ayırıcı tanısında immunositokimya (ISK)’nın kullanılabilirliği 37 ince iğne aspirasyon biopsisi (İİAB)’nde araştırıldı. Histoloji ile karşılaştırıldığında 1 olgu yanlış pozitif ve 2 olgu yanlış negatifdi. 21 olguda sadece sitolojik parametreler ile spesifik tanı verildi. 14 olguda ise sitolojik parametreler ile spesifik tanı konulamadı ve ISK uygulandı. Retrospektif olarak seçilen preparatlarda ISK uygulanmadan önce "soldurma" yöntemi uygulandı. ISK uygulandıktan sonra spesifik tanı verilen olguların sayısı 33'e yükseldi.

Sonuç olarak, ISK yumuşak doku lezyonlarının antijenik profilini ortaya koymakta arşiv preparatlarında başarıyla uygulanabilir bir tekniktir.

Anahtar Kelimeler: Yumuşak doku tümörleri, Immunositokimya, Ince iğne aspirasyon biopsisi

SUMMARY: The use of immunocytochemistry (ICC) in the differential diagnosis of soft tissue tumors was investigated in 37 fine needle aspiration biopsies. When compared with histology, one of the cytological diagnosis was false-positive and two cases were false-negative. Twenty-one cases were given specific diagnoses by only cytologic parameters. In fourteen cases, a specific diagnosis could not be made by cytology alone and ICC was applied. Retrospectively selected slides were destained before applying the immunostain. After ICC, the number of specifically diagnosed cases increased to 33. In conclusion, ICC technique may be applied successfully to routinely processed archival cytologic smears to determine the antigenic profile of soft tissue tumors.

Key Words: Soft tissue neoplasm,
Immunocytochemistry, Fine needle
aspiration biopsy

İndiferansiyel malign neoplazilerin ayırıcı tanısında olduğu gibi yumuşak doku tümörlerinde

YAZIŞMA ADRESİ: Dr.Fügen VARDAR AKER
Haydarpaşa Numune Hastanesi,
Patoloji Bölümü, İSTANBUL

Haydarpaşa Numune Hastanesi,
Patoloji Bölümü,
İSTANBUL

(YDT) de tümörün köken aldığı hücre tipini belirleyerek doğru bir histogenetik sınıflandırma yapmak amacıyla immunohistokimya (İHK) histopatolojide 1970'lerin başından beri uygulanmaktadır. Diagnostik sitopatolojide ise ISK tekniğinin kullanımına ait ilk önemli rapor Nadji¹ tarafından 1980'de yayınlanmış olup, çeşitli çalışmalarda farklı fiksasyon ve boyama yöntemleri kullanılmıştır.^{2,3} Özellikle arşiv preparatlarının değerlendirilmesi amacıyla %95'lik alkolde fiksasyon, PAP ile boyanmış sitolojik materyalde "soldurma" yöntemiyle ISK'nın uygulanabilirliği önerilen yöntemlerden biridir.^{4,5} Bu çalışmada YDT'nden İİAB ile elde edilen sitolojik materyalde spesifik tanıya ulaşmada ISK'nın rolünü araştırmak amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Ağustos 1992-Kasım 1993 tarihleri arasında Haydarpaşa Numune Hastanesi Cerrahi, Ortopedi ve Dahiliye Klinikleri'ne başvuran, klinik ve radyolojik olarak yumuşak doku tümörü düşünen, sonrasında histolojik materyal elde edilen 37 hasta çalışmaya dahil edildi. Yüzeyel kitlelere tarafımızdan, derin kitlelere US veya BT eşliğinde radyologlar tarafından standart yönteme göre^{6,7,8} İİAB uygulandı. Direkt yayma ve sitosantrifüj preparatları %95'lik alkolde fiksasyon, PAP ile boyanmış sitolojik materyalde "soldurma" yöntemiyle ISK'nın uygulanabilirliği önerilen yöntemlerden biridir.^{4,5} Bu çalışmada YDT'nden İİAB ile elde edilen sitolojik materyalde spesifik tanıya ulaşmada ISK'nın rolünü araştırmak amaçlanmıştır.

İerek Papanicolaou yöntemi ile boyandı. Sonuçlar, eksiyonel, insizyonel, tru-cut biopsi ya da total eksizyon materyali ile karşılaştırıldı. Sitolojik materyal ilk aşamada baskın olan morfolojik özelliklerine göre 6 ana başlık (fuziform, pleomorfik, yuvarlak hücreli, epiteloid, miksoid, lipomatöz tümörler ve diğerleri) altında toplandı. İkinci aşamada diğer sitolojik parametreler (seflülarite, pleomorfizm, atipi, nekroz ve mitoz), klinik ve radyolojik bulgular kullanılarak benign, malign ve sınır olarak sınıflandırıldı. Üçüncü aşamada alt gruplar içinde her bir tümör için ayırcı tanı spektrumu oluşturularak spesifik tanı verilmeye çalışıldı. Son aşamada, spesifik tanıya ulaşamayan olgularda oluşturulan ayırcı tanı spektrumuna uygun antikorlar seçilerek her olguya özgün panel oluşturuldu ve İSK sonuçları ile birlikte spesifik tanıya ulaşılmaya çalışıldı. Her bir olgu için en az 1, en çok 7 antikor uygulandı. Tablo 1'de İSK'da kullanılan primer antikorlar yer almaktadır. Ayrıca İİAB ile spesifik tanı veren 21 olgu içerisinde tanıları diğerlerine göre görece olarak daha özgün olan 10 olguda verilen spesifik tanı doğrultusunda kısıtlı sayıda antikor seçilerek tanıları doğrulayıp doğrulamadığı araştırıldı.

TABLO 1: Kullanılan primer antikorlar

- Vimentin (Vim)
- Desmin (DES)
- S. 100 protein (S.100)
- Cytokeratin (CK) (AE1/AE3)
- Factor VIII-Related Antigen (F.VIII)
- Leukocyte Common Antigen (LCA)
- Neuron Specific Enolase (NSE)
- Neurofilament (NF)
- Epithelial Membran Antigen (EMA)
- Alpha 1 Antichymotripsin (α -1 Atcy.)*
- Myoglobin (Myg)
- Lysozyme (Lys)*

* polyclonal, rabbit
Diğerleri monoclonal, mouse

Bu amaçla tümü PAP yöntemi ile boyanmış preparatlarda hücreden zengin alanlar lamların arka yüzeyleri üzerinde işaretlendi. Bir lam üzerinde uygulanacak primer antikor ile elde bulunan lam sayısına göre en çok uc, en az bir alan daire içine alındı. Daha sonra ksilen ile lameller ayrı-

di. Lamların arka yüzeylerinde işaretli alanlar bu kez lamların ön yüzeylerinde DAKOPEN (DAKO Corporation CA U.S.A.) ile tekrar işaretlendi. Yayımlar rehydrate edildi. %1'lik HCL//Etil alkol ile 15 dk. oda ısısında soldurma yapılarak Alkalen Fosfataz konjuge Streptavidin-biotin (süpersensitif sistem-BioGenex CA, U.S.A.) sistemi ile İSK uygulandı.

İİAB ve İİAB bulgularına ek olarak İSK sonuçları ile varılan spesifik tanılar histolojik tanılarla karşılaştırıldı.

BULGULAR

20 olgu kadın, 17 olgu erkek olup, yaşıları 0-73 arasında değişmekteydi. Olgular sitolojik olarak 16'sı (%43.2) malign, 20'si (%54) benign ve 1'i (%2.7) sınır tümör olarak değerlendirildi.

21 (%56.7) olguda İİAB ile spesifik tanıya ulaşırken, "soldurma" yöntemi ile İSK uygulandığında bu sayı 33'e (%89.1) yükseldi. 2 olguda (bu olgulardan biri yanlış-negatif olarak değerlendirilen dermatofibrosarkom protüberans (DFSP) olgusudur) İİAB ile spesifik tanıya ulaşamadığı gibi yaymaların üzeri derecede hiposelüler olması nedeniyle İSK da uygulanamadı. 2 olguda (bu olgulardan biri yanlış-negatif olarak değerlendirilen epitheloid leiomyosarkom olgusudur) ise yaygın zemin boyanması nedeniyle İSK'ya rağmen spesifik tanıya ulaşamadı. İSK'dan önce ve sonra spesifik tanı verilen olguların dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo 3'de ise İSK uygulanan 14 olguda kullanılan antikorlar ve boyanma sonuçları gösterilmiştir.

TABLO 2: İSK'dan önce ve sonra spesifik tanı verilen ya da verilemeyen olguların dağılımı

	İİAB ile tanı +	İİAB ile tanı -	
İSK +	21	2	23
İSK -	12	2	14
	33	4	37

Daha sonra histoloji ile karşılaştırıldığında 1 yanlış pozitif ve 2 yanlış negatif değerlendirilme yapıldığı saptandı. Dejeneratif schwannoma olgusu İİAB ile yanlış-positif olarak değerlendirildi ve

TABLO 3: Spesifik tanı amacıyla 14 olguda kullanılan antikorlar ve sonuçları

	vim	des	s.100	CK	EMA	Mgy	α latcy	lys	NSE	NF	F.VIII	LCA
- Malign schwannoma	+		+	-								
- MF	+	-	-					-	-			
- MFH	+	+	-					+	+			
- RMS	+	+	-	-				-				
- RMS												
- Nöroblast. om	+	+	-					-				
- Epiteloid* leiomyosarkom												
- Malign* hemanjioperis.												
- Meninjiom	+			-	+							
- Epiteloid hemanjiom	+	+	+								+	
- Granüler hüc. tm				-	+					+		
- Leiomyom				+	-							
- Fibromatosis	+	-	-									
- Dejenere schwannoma				-	+							

* Bu olgularda yaygın zemin boyanması nedeniyle İSK değerlendirilememiştir.

malign fuziform hücreli tm.'ler grubuna dahil edildi. İSK'dan sonra S.100 ile boyanma nedeniyle malign schwannoma tanısı verildi. 2 yanlış-negatif değerlendirilen olgudan yukarıda bahsedildi. İİAB ile malign olarak değerlendirilen bir meninjiom olgusunda ise İSK ile doğru spesifik tanıya ulaşıldı. Olguların gruplara göre dağılımı, İSK yapılmadan önce ve sonraki tanıları histolojik tanıları ile karşılaştırılmalı olarak Tablo 4'de gösterilmiştir. İİAB ile spesifik tanı verilen 10 olguda tanıyı doğrulamak amacıyla uygulanan İSK sonuçları ise Tablo 5'de gösterilmiştir.

TARTIŞMA

Son yıllarda İSK'nın İİAB'de tanı değerini yükseltten bir yöntem olduğunu söyleyen çok sayıda çalışmaya rastlanılmakla birlikte, PAP ile boyanmış arşiv preparatlarında İSK'nın kullanılabilirliği kısıtlı sayıda makalede bildirilmiştir.^{4,5,9,10} Dinges ve ark.¹² bu yöntemle elde edilen sonuçların uyumsuz olduğunu söyleyken, Gherardi⁴ ve Travis⁵; soldurma işlemi sırasında抗ijenitenin kaybolmayacağı ve boyanmanın kalitesinin iyi fiksasyona bağlı olduğunu ve alkol fiksasyonu ile

havada kurumuş preparatlardan daha iyi sonuçlar alındığını belirtmektedirler. Bu amaçla Rabbdomiosarkom (RMS) da İSK ve İHK'nın kullanımını araştıran bir çalışmada formaldehit ile fiks dokulara kıyasla alkol fiksasyonun düşük yoğunluktaki antikorları saptamada çok daha etkili olduğu belirtilmektedir.¹² Lam sayısının sınırlı olması, çoğu çaman pozitif sitolojik kontrollerin uygun olmaması, büyük hücre fragmanlarının ortasında yetersiz fiksasyon nedeniyle antijenitenin bozulmasına bağlı yanlış negatif ve pozitif sonuçlar, kalın yayılmış preparatlarda yoğun zemin boyanmaları, in vivo fagositik aktiviteye bağlı beklenmeyen boyanmalar, dejenere hücrelerde özgül olmayan boyanmalar, neoplastik olmayan hücrelerdeki boyanmalar yöntemin tuzakları olarak sıralanmakta, monoklonal antikorların kullanımı ile daha iyi sonuçlar elde edilebileceği söylenmektedir.^{4,9,13} Çalışmamızda Alkalen Fosfataz ile konjuge strepavidin-biotin sistemi ve ikisi dışında tümü monoklonal olan antikorlar kullanıldı. Zemin boyanmalarını önlemek amacıyla primer antikor ile inkübasyondan önce aynı hayvandan elde edilen immün olmayan serum ile blokaj yapıldı, endojen Alkalen Fosfataz aktivitesini önlemek amacıyla Levamisol kullanıldı,

TABLO 4: Olguların gruplara göre dağılımı, İSK'dan önceki ve sonraki tanılarının histoloji ile karşılaştırılması

	Sitolojik Tanı	İSK'dan sonraki sitolojik tanı	Histolojik Tanı	
GRUP 1 Fuziform hüc. tm. (20)	Malign schwannoma Leiomyosarkom İnfantil fibrosarkom DFSP Schwannoma Leiomyom Fuziform hüc. lipom Fibromatosis Fuziform hüc. malign tm. (4)	(1) (3) (1) (1) (3) (3) (1) (1) (4)	- - - - - - - - -	aynı aynı aynı aynı aynı aynı aynı aynı aynı
	Fuziform hüc. benign tm. (2)		Malign schwannoma Malign schwannoma Fuziform hüc. malign tm Meninjiom	aynı aynı aynı aynı
			Fibromatosis Leiomyom	aynı
GRUP 2 Pleomorfik hüc. tm. (4)	MFH Pleomorfik hüc. malign tm.	(1) (2)	MFH MFH RMS	aynı aynı aynı
GRUP 3 Yuvarlak hüc. tm. (2)	Yuvarlak hüc. malign tm.	(2)	RMS Nöroblastom	aynı aynı
GRUP 4 Epiteloid tm. (3)	Epiteloid benign tm.	(3)	Granüler hüc. tm Epiteloid hemanjiom Epiteloid benign tm	aynı aynı Epiteloid leiomyosar.
GRUP 5 Miksoid tm. (3)	Miksoid liposarkom miksoid benign tm.	(1) (2)	- -	aynı DFPS Schwannoma
GRUP 6 Lipomatöz tm. ve diğerleri (5)	Lipom Hemangiom Tendinöz ksantom	(3) (1) (1)	- - -	aynı aynı aynı

yaymaların kurumaları engellendi, kromojen ile inkübasyon süresi olabildiğince kısa tutuldu. (Bu sürenin uzamasının zemin boyanmasını artırduğunu düşünüyoruz.) Ayırıcı tanı amacıyla İSK kullandığımız 12 olgunun sadece ikisinde hem zeminde hem de hücre fragmanlarında diffüz boyanma görüldü. Bu olgulardan birinde yayma oldukça kalın olup, materyal koheziv hücre fragmanlarından oluşmaktadır. Diğer olguda ise hücre morfolojisindeki bozukluğun fiksasyon kusuru nu yansittığı düşünüldü. Az sayıda olguda değerlendirmeyi etkilemeyecek hafif zemin boyanmaları görüldü. Lam sayısı tek bir olguda yeterli sa-

yıda değildi. Fakat bu olguda da uygun tek cam üzerinde üç ayrı alan işaretlenerek üç ayrı antikor uygulandı. Hiposelüler materyallerde lam üzerinde hücresel tüm alanlar işaretlenerek bir antikor için birden fazla alanda boyama yapıldı. Bir RMS vakasında İSK'da Myoglobin negatif iken İHK'da pozitif bulundu. Bu boyanma farkı, De Jong ve ark.¹² çalışmasında Myoglobin'in sitoplazmada eriyen bir protein olması nedeniyle alkol fiksasyonu sırasında yeterince korunamamasına bağlanmaktadır. Diğer antikorlar için böyle bir sorun yaşanmadı. Bir leiomyom olgusunda ise tekrarlanan İHK çalışmalarına rağmen

men pozitif boyanma elde edilemedi. İSK'da ise materyal oldukça hiposelüler olmasına rağmen Desmin ile pozitif, S.100 ile negatif boyanma leiomymom tanısına ulaştırdı. Epiteloid hemanjiom olgusunda da İSK'da Cytokeratin ile kuvvetli pozitif boyanma saptanırken, İHK'da tripsinizasyona rağmen boyanma elde edilemedi. Çalışmada uygulanan antikorlar bütünüyle değerlendirildiğinde alkol fiksasyonu ve "soldurma" işleminin immünoreaktiviteyi en az rutin takip edilen parafin bloklardaki dokular kadar, hatta yukarıda ki örneklerde olduğu gibi daha fazla koruduğu gözlandı. Pozitif kontrol olarak histolojik kesitler kullanıldı. Negatif kontrol kullanılamadı. Özellikle Lsozyme ile neoplastik olmayan hücrelerdeki (iltihap hücrelerinde) boyanmalar neoplastik hücrelerden kolaylıkla ayrıldı.

İİAB ile verilen spesifik tanıları desteklemek amacıyla yapılan İSK'da S.100'ün schwannoma olgularında diffüz ve kuvvetli, malign schwannom olgusunda şüpheli pozitif boyanması sinir tümörlerinin bilinen immünohistokimyasal boyanma özelliği ile paralel bulundu.^{14,15} GİS düz kas tümörlerinin mezenkimal düz kas tümörlerinden yapısal olarak farklılıklar gösterdikleri, düz kasdan orjin alındıkları fakat her zaman düz kas yönünde farklılaşmadıkları söylemektedir ve bu nedenle bazlarında GFAP ve S.100 pozitifliği de gösterilmiştir.^{14,15,16,17} Düz kas Aktin'i ve Desmin'in çoğunlukla negatif olması bizim olgularımızdaki sonuçlarla uyumlu bulunmuştur. Liposarkomlarda S.100 ile değişen yoğunluklarla boyanmadan bahsedilse de¹⁴, bir miksoid liposarkom olgusunda negatif sonuç elde edildi. Malign fibröz histiositom (MFH) tanısında Lysozyme, Alpha-1 antitripsin ve Alpha-1 antichimotripsin'in immünoreaktivitelerine ait farklı sonuçlar bildirilmektedir. Lysozyme'in diğer iki antikora göre daha nonspesifik boyanma oluşturduğuna dikkat çekilerek, MFH tanısının bazı özel antikorların pozitif bulunmasından çok diğerlerinin negatif olması ile konabileceği belirtilmektedir.^{14,15,19,20,21}

YDT'nde İHK gibi İSK'nın da tanı değerinin sınırlı olduğu belirtilmektedir. Buna neden olarak da, bu tümörlerin çok farklı diferansiyasyon göstermeleri ve her zaman potansiyel hata kaynağı olabilecek indiferansiyel hücreler içermeleri gös-

terilmektedir.⁹ Çalışmamızda sadece bir MFH olgusunda İSK'da fokal Desmin, İHK'da ise Desmin ve S.100 pozitifliği görüldü. Bu tümörün oldukça anaplastik ve az diferansiyeli bir tümör olması nedeniyle beklenmedik pozitif boyanmalar tanıyi değiştirmedi.

Çalışmamızda soldurma işlemini takiben uygulanan İSK ile spesifik tanıya ulaşma oranı %56.7'den %89.4'e yükselmiştir. Doğru sonuçlar elde etmek için mümkün olduğu kadar çok sayıda yayma elde edilmeli, preparatlarince yarılmalı ve iyi fiks edilmelidir. Soldurma işlemi sırasında抗igenitenin kaybolmadığını ve alkol fiksasyonu nedeniyle varolan抗igenitenin de iyi korunduğunu düşünüyoruz. Uygun yaymalarda aynı zam üzerinde birden fazla antikor uygulanabilir. Nonspesifik boyanmalar ve zemin boyanmaları, yukarıda anlatılan şekilde yönteme uygun olarak yapıldığında en aza indirgenecektir. Özellikle az diferansiyeli olgularda ektopik抗igen ekspresyonunun varlığı daima gözönüne tutulmalıdır. Sonuçta İSK yumuşak doku tümörlerinde İİAB değerini önemli ölçüde artıran yardımcı bir yöntemdir.

KAYNAKLAR

1. Nadji M: The potential value of immunoperoxidase techniques in diagnostic cytology. *Acta Cytol* 1980; 24:442-447.
2. Jonston WW, Szpak CA, Thor A, Simpson JF, Schlor J: Application of immunochemistry to clinical cytology. *Cancer Invest* 1987; 5:593-611.
3. Weintraub J, Redard M, Wenger D, Vassilakos P: The application of immunocytochemical techniques to routinely-fixed and stained cytologic specimens. *Path Res Pract* 1990; 186:658-665.
4. Gherardi G, Marveggio C: Immunocytochmistry in head and neck aspirates. *Acta Cytologica* 1992; 36:687-696.
5. Travis WD, Wold LE: Immunoperoxidase staining of fine needle aspiration specimens previously stained by the papanicolaou technique. *Acta Cytologica* 1986; 31:517-520.
6. Hajdu SI: Soft Tissue and Bone. In: Bibbo M, ed. *Comprehensive Cytopathology*. Philadelphia: Saunders Company 1991. 502-525.
7. Qizilbash Ali H, young J, Edward M. Introduction, clinical application, biopsy and laboratory technique. In: Guides to clinical aspiration biopsy, head and neck. New York: Igaku-Shoin 1988, 1-14.
8. Willem JS: Aspiration biopsy Cytology of Soft Tissue Tumors. In: Linsk JA, Franzen S, Eds. *Clinical aspiration cytology*. USA: JB Lippincott Company, 1989, 365-397.
9. Chess Q, Hajdu SI: The role of immunoperoxidase staining in diagnostic cytology. *Acta Cytologica* 1986; 30:1-7.
10. Nguyen DK: What is the value of fine needle aspiration biopsy in the cytodiagnosis of soft tissue tumors. *Diagn Cytopathol*

1988; 4:352-355.

11. Dinges HP, Wimberger G, Höfler H: Immunocytochemistry in cytology. *Anal Quant Cytol Histol* 1989; 11:22-32.
12. De Jong ASH, Kessel-van Vark MV, Heerde PV: Fine needle aspiration biopsy diagnosis of rhabdomyosarcoma. *Acta Cytologica* 1987; 31:573-577.
13. Tao LC: Sarcomas. In: *Transabdominal fine-needle aspiration biopsy*. New York: Igaku-Shoin 1990:256-302.
14. Enzinger ME, Weiss SW: Soft tissue tumors. (2nd ed) ST. Louis. The C.V. Mosby Company, 1988.
15. Miettinen M: Immunohistochemistry of soft tissue tumors. *Pathol Ann* 1990; 25:1-36.
16. Lagrange W: Fine needle aspiration biopsy of myxoid variant of malignant leiomyoblastoma metastatic to the liver. *Acta Cytologica* 1988; 32:443-446.
17. Hendrickson MR, Kempson RL: Smooth muscle tumors. In: Whitehead R. ed. *Gastrointestinal and oesophageal pathology*. London: Churchill Livingstone 1989, 619-628.
18. Kawahara E, Nakanishi I, Kuruda Y, Morishita T: Fine needle aspiration biopsy of primary malignant fibrous histiocytoma of the lung. *Acta Cytologica* 1988; 32:226-230.
19. Sapi Z, Papp H, Bodo M: Malignant fibrous histiocytoma of the esophagus. *Acta Cytologica* 1991; 36:121-125.
20. Soini Y, Miettinen M: Alpha-1-antitrypsin and lysozyme. Their limited significance in fibrohistiocytic tumors. *Am J Clin Pathol* 1989; 91:515-521.
21. Strauchen JA, Dimetri-Bona AD: Malignant fibrous histiocytoma. *Am J Pathol* 1986; 124:303-309.